

Dybowski, Benedykt

Przyczynek do badań antropologicznych

Światowit 12, 5-10

1924-1928

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez **Muzeum Historii Polski** w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Prof. Dr BENEDYKT DYBOWSKI.

Przyczynek do badań antropologicznych.

Wróciwszy po raz pierwszy z Syberji w roku 1877 postanowiłem być zajęć się mierzeniem ludności miejscowej; wprędce atoli spostrzegłem, że przeszkody, jakie napotykałem na każdym kroku, jako pozostający pod ciągłym dozorem policji, będą stale hamować wszelkie czynności moje, odstąpiłem od tego projektu, natomiast namówiłem Magistra Słóarskiego i prof. Wrześniowskiego, ażeby podjęli tą pracę w Warszawie. Prof. Ludwik Stieda w Dorpacie, a brat mój Dr. Władysław na Litwie, obiecali wymierzać wspólnie mieszkańców litewskich, ja zaś sam, uzyskawszy posadę lekarza obwodowego na Kameczatce, wzięłem na siebie obowiązek uskutecznienia wymiarów w tym kraju, a przejeżdżając przez Irkuck miałem zapoczątkować wymiary pomiędzy naszymi rodakami, deportowanymi na Syberję.

W celu zorganizowania projektu, zamierzonego na wielką skalę, korespondowaliśmy z rosyjskim antropologiem prof. Bohdanowym w Moskwie, w chęci ujednostajnienia szematu wymiarów. Wybór szematu nie był łatwy, zdania odnośnie do niego były podzielone; miałem go wybrać dopiero po osobistem widzeniu się z prof. Bohdanowym, podczas mego przejazdu przez Moskwę w drodze na Kameczatkę.

Co do mnie to byłem stale tego zdania, że początkowo wymiary powinny być jak najbardziej detaliczne, bo zgóry wiedzieć

nigdy nie można, jakie cechy okażą się pożytecznymi dla rozgraniczenia pomiędzy sobą typów badanych i tak np. zrazu nie przyjęliśmy byli wymiarów paznogi, lecz następnie przekonałem się, że wymiar paznogi daje już sam przez się możliwość wyróżnienia dwóch typów odmiennych pod względem kształtów i budowy odnóży, a zarazem i kształtów twarzy.

Stało się zrazu na tem, że prof. Bohdanow dał mnie drukowane szematy, według których mieliśmy wykonywać wymiary, ja tylko z mojej strony dorzuciłem kilka nowych numerów. Oto jest krótka historia szematu podanego w poniższej tablicy, gdzie pomieściłem szereg wymiarów ocalałych z pomiędzy innych po pożarze w roku 1879 r. gdy spłonął gabinet przyrodniczy w Irkucku, w którym przechowywały się tablice wymiarów już wykonanych. Do owych wymiarów dodałem parę nowych, późniejszych; mianowicie wymiary ś. p. p. Bronisława Piłsudskiego, niestety nie pełne; również niepełne są wymiary Mikołaja Witkowskiego, wykonane przez ś. p. Feliksa Zieńkowieza w Irkucku 1879 r.

Główną przyczyną, że przedsiębrane wymierzania nie mogły być wykonane według naszych zamiarów, jest wstręt ludzi, dawać się wymierzać; nie tylko lud prosty okazuje niechęć, lecz najczęściej również i inteligencja; tak np. nie mogłem namówić Taczanowskiego i Wałęckiego, ażeby się dali wymierzyć. Ks. Władysław Lubomirski wymawiał się tem, że nie jest typowy, a p. Jan Zawisza że jest już wiekowy.

Trzeba koniecznie zwalczać ową niechęć pouczeniem ustnem i pisemnem oświadczając, że dawać się wymierzać jest obowiązkiem patriotycznym, że wymierzanie nie jest zabawką pustą, lecz konieczną potrzebą nauki, mającej na celu pomyślność i szczęście człowieczeństwa, które zdobyć tylko można pracą usilną i naukową na polu antropotechniki, przyspieszając w ten sposób panowanie na świecie ziemskim ery sprawiedliwości, cnoty, piękna i prawdy. Myśli na ten temat i marzenia nasze nie są utopją — lecz ideałem, który ludzkość osiągnąć może i powinna. Niechaj takie przekonanie wcielone zostanie w duszę wszystkich ludzi, a stanie się to, czego tak gorąco pragniemy.

Tablica wymiarów i określenie cech badanych osób.

N ^o	I	II	III	IV	V	VI	VII
Nazwisko badacza i rok badania	Dr. B. Dybowski 1879.	Jan Czernski 1879	Jan Czernski 1879	Dr. Szejbler 1909	Prof. Talko-Hryncewicz 1910	Feliks Zieńkiewicz 1879	Dr. Szejbler 1909
Imię i nazwisko badanej osoby	Jan Czernski	Mart. Czernska	B. Dybowski	B. Dybowski	B. Dybowski	M. Witkowski	Br. Piłsudski
Miejsce urodzenia i narodowość badanej osoby	Ziemia Witebska	Okolice Irkucka	Ziemia Mińska	Ziemia Mińska	Ziemia Mińska	Ziemia Witebska	Ziemia Witebska
Wiek badanej osoby	34	22	46	76	77	36	—
Kolor skóry	Biały	Biały	Biały	Biały	Biały	Biały	Biały
Stopień uwłóśnienia ciała	Mierny	Mierny	Mierny	Mierny	Mierny	Mierny	—
Gęstość włosów na głowie	Silna	Silna	Silna	Mierna	Mierna	Silna	Słaba
Kolor włosów	Ciem. blond	Blond	Ciem. brunat.	Srebrno-siwy	Siwy	Ciem. brunat.	Siwawy
Właściwości włosów na głowie	Gładkie	Gładkie	Gładkie	Gładkie	Gładkie	Gładkie	Gładkie
Kształt twarzy	Owalny	Podł. owalny	Podł. owalny	Podł. owalny	—	Owalny	Owalny
Barwa włosów na brodzie i wusach	Ryzawa	—	Brunatna	Szpakowata	—	Brunatna	Szpakowata
Długość twarzy od nasady nosa u czoła	194	190	199.5	200	—	190	198.5
Długość twarzy od nasady nosa u czoła po koniec bródki	120	118	115	116	—	119	118.5
Szerokość twarzy u guzów kości jarzmowych	145	129	140	138	—	143	144
Wskaźnik twarzy	74.7	68.2	70.1	69.0	—	75.2	72.5
Położenie szpary ocznej	Poziome	Nieco skośne	Poziome	Poziome	—	Poziome	Poziome
Długość szpary ocznej	37	27.5	32	32	—	33	38
Barwa oczu	Błękitnawa	Błękitnawa	Niebieskawa	Ziel. niebiesk.	—	Świat. brunat.	Błękitnawa
Odstęłość pomiędzy bocznymi kątami oczu	106	83	95	96	—	102	—
Odstęłość pomiędzy wewnętrznymi kątami oczu	34	30.5	32.5	32	—	33	—

N ^o	I	II	III	IV	V	VI	VII
Wysokość czoła	75	72	85.5	88	—	74	—
Szerokość czoła najmniejsza	114	100	112	111	—	115	—
Kształt nosa	Mier. szeroki	Wązki	Nieco garbaty	Nieco garbaty	—	Mier. szeroki	—
Długość nosa, górny profil	50	—	55	—	—	—	—
Szerokość nosa największa	36	31	36	—	—	—	—
Wysokość nosa u dolnej podstawy	25	16	23	—	—	—	—
Właściwości ust	Miernie grube	Cienkie	Średnio grube	—	—	Średnio grube	—
Długość szpary ust	55	46	52	55	—	54	—
Kształt i kierunek zębów, tudzież stan ich zdrowotny	Prosty, dużo zepsutych	Prosty, zdrowe	Kierunek do środka 2 zeps.	Dużo zepsutych	—	Prosty, dużo zepsutych	—
Wysokość wargi górnej	21	—	23	—	—	—	—
Odległość pomiędzy kąta mi zuchwy	120	112	105	102	—	115	—
Długość zuchwy	103	103	109	107	—	105	—
Długość ucha, czyli wysokość jego	71.5	57	65	—	—	—	—
Szerokość ucha największa	32.5	25	32	—	—	—	—
Płatek uszny wykształcony	Wykształcon.	Wykształcon.	Brak	—	—	—	—
Obwód poziomy głowy największy	590	549	569	564	562	570	572
Obwód czołowy (Frontalis) (od otworu ucha)	358	335	358	359	359	359	—
Największa długość głowy	195	189	190	193	192	194	194
Największa szerokość głowy	165	146	152	154	150	166	159
Wskaźnik głowy	84.6	77.2	80.0	79.7	78.1	85.5	81.9
Odległość pomiędzy wyrostkami sutkowymi głowy	129	112	129	129	129	129	—
Średnica głowy w okolicy skroniowej	135	116	127	122	—	130	—
Średnica głowy nad otworami usznymi	145	132	140	141	—	144	—
Budowa ciała	Silna	Silna	Miernie silna	Miernie silna	—	Silna	Silna
Wzrost	175.5	155.5	174.3	169.7	168.0	175.0	172.3
Wysokość pępa ponad ziemią	109.0	88.5	107.2	103.7	—	—	—

№	I	II	III	IV	V	VI	VII
Wysokość ramion ponad ziemią	146.3	129.1	165.2	161.2	—	—	—
Wysokość ciała w siedzącej postawie	882	817	887	881	—	880	882
Szerokość ciała w plecach	437	401	425	430	—	438	438
Obwód ciała w okolicy piersiowej	937	795	900	910	—	930	935
Szerokość ciała u miednicy	305	270	304	319	—	—	—
Ściąg	190.3	161.2	177.7	177.0	—	190.0	179.0
Długość kończyn górnych	816	677	745	747	—	—	—
Długość ramion	374	296	330	325	—	—	—
Długość przedramienia wraz z ręką	495	432	433	433	—	—	—
Długość ręki	200	175	186	183	—	—	—
Szerokość ręki (5 palców)	120	92	100	99	—	—	—
Długość palca środkowego	111	95	110	105	—	—	—
Różnica pomiędzy długością 2-go i 4-go palca	8	6	12	8	—	—	—
Różnica pomiędzy długością 2-go i 3-go palca	10	8	15	15	—	—	—
Długość kończyn dolnych	965	830	950	956	—	—	—
Wysokość linii stawowej kolana po nad ziemią	490	419	507	502	—	—	—
Długość stopy	273	243	265	260	—	—	—
Szerokość stopy	102	99	93	94	—	—	—
Obwód stopy na podbiciu	340	327	345	340	—	—	—
Waga ciała	175.f.	130.f.	190.f.	—	—	—	—

